

BASKIN ORAN
SORU / CEVAP
Kenan Evren Sınavı-1

Soru: Kenan Evren'in verdiği demeçlerden 12 Eylül faşizminin "düşünce" yapısını nasıl anlayabiliriz?

Cevap:

12 Eylül darbesi ordunun üst kademeleri tarafından uzun bir süre önce **planlandı**. Hatta, zamanlaması, müdahaleyi meşru göstermek için birkaç sefer ertelendi **ve ülke resmen anarşiye itildi**.

Kenan Evren'in darbe öncesinde ve sonrasında basına verdiği demeçler sadece kendisini bağlamıyor, darbeyi yapan cuntanın nasıl bir ülke tasavvur ettiğini de gösteriyor. Evren'in kullandığı **askerî** dilin altında, trajik-komik durumlar ve çelişkiler de çok açık görülüyor, bir dediği diğerini tutmuyor. Bugün "Yaşananları unutalım," diye açıklama yapması şaşkırtıcı değil çünkü o her zaman hafıza-i beşerin nisyan ile malul oluşuna güvenerek konuştu.

İşte paşanın unutulmaz sözlerinden bazıları ve onun altındaki düşünce yapısı:

"Hangi taşı kaldırırsanız altından Atatürk çıkıyor." Bir TV konuşmasında söylenmiş bu sözün yazılı belgesi ne yazık ki **elimde** yok. Hatta bu yüzden Kenan Evren'in **Yazılmamış** Anıları kitabıma da bu sözü alamamıştım. Evren bu sözü güya Atatürk'ü övmek için söylüyor. **Ama** artık dili kullanışındaki yeteneksizlikten mi yoksa bilinçdışının baskısından mı bilinmez, Atatürk hakkındaki gerçek düşüncelerini açığa vuruyor.

12 Eylül cuntası Atatürk'ün açtığı kurumları kapatırken ya da yozlaştırırken bunu hep "Atatürkçüyüz!" sözünün arkasına sığınarak yaptı. En çok Atatürk heykelinin dikildiği dönemin bu zamana rastlaması

tesadüf değil. Evren kendi heykelini diktirdiği **Alaşehirli** hemşerilerine de önceden şu uyarıyı yapmıştır: “Sakın ola ki, Atatürk heykelinden daha azametli olmasın bir, fazla para verilmesin iki.” Ki en sonunda şunu da açık açık söylemiştir: “Onu rahat uyutmak da görevlerimiz arasındadır. Atatürk kurdu diye o müesseseye el süremeyecek miyiz?” **Nitekim, Atatürk’ün vasiyetnamesini değiştirme emrini veren de kendisidir. Düşünebiliyor musunuz; özel mülkiyetin geçerli olduğu ve ayrıca Atatürk’ün tabu olduğu Türkiye’de bunun yapılabilmesini?**

Evren, YÖK’e ve İhsan Doğramacı’ya havale ettiği üniversiteler hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu da bir üniversitenin kendisine verdiği fahri hukuk profesörlüğü sonrasında demeciyle kanıtlamıştır: “Fazla vaktim yok, o yüzden ders vermeye gelemem.” **Sanki senden ders vermeni isteyen var. Sanki isteseler, ders verebileceksin. Hazret, daha, Doğramacı’nın kendisini “kafaya almak” için fahri doktora verdirdiğinin farkında değil.**

12 Eylül cuntası “milli birlik ve **beraberlik**”i sağlamayı öncelikli amaç olarak önüne koymuştu. Evren darbenin ardından yaptığı ilk basın toplantısında ikiye ayırdığı vatandaş tanımıyla milli birliği sağlamaya çalışmıştır: “Bir faziletli vatandaş vardır, bir de rejimi yıkmak isteyen hain vardır.”

Evren yönetime el koyduktan 18 gün sonra Kara Harp Okulu öğrencilerine şöyle der: “Evlatlarım. Bu yaşlarda sakın ola ki politikaya bulaşmayın. Biz, bugün politikanın içine atıldıysak, yurdumuzun düştüğü felaketli durumdan, her zaman olduğu gibi, milletimizi düzlüğe çıkarmak için buna mecbur kaldık.” Yani hocanın dediğini yapın, yaptığını yapmayın, **diyor.**

24 Ocak kararları ile 12 Eylül arasındaki ilişki de üzerinde önemle durulması gereken bir konu. 12 Eylül cuntası esasen yarattığı faşist atmosferle toplumsal muhalefeti süpürüp, 24 Ocak kararlarını

uygulayacak zemini hazırlamıştır. **Çünkü kitleleri ezen o kararları ancak 12 Eylül gibi bir diktatörlük uygulatabilirdi.** Ülkenin 1980 sonrası günden güne artan bir borç batağına sürüklenmesinde 'beşi bir yerde' olan Milli Güvenlik Konseyi üyelerinin katkısı büyüktür. Evren'in ekonomiden ve tasarruf tedbirlerinden ne kadar anladığı ise şu sözleriyle sabittir: "Bugün bazı genç bayanlarımızın, kusuruma bakmasınlar, bunu açıkça söylüyorum, modadır diye ayakkabı yerine çizme giymelerini ben tasvip etmem. Çünkü her çizmeden üç ayakkabı çıkar."

Laiklik de, okullarda din derslerini zorunlu hale getiren Evren için altını özenle çizdiği bir argümandır. Bir açılış töreninde şöyle der: "Türk ulusu, yaşamının en büyük talihini, ulu önder Atatürk'ü kendisine bahşeden Tanrı lütfuna borçludur." Yağmur belirtileri gözlenen bir mitingde hava düzeline şöyle der: "Sevgili vatandaşlarım. Allah bize yardım etti. Havayı açtı."

Kenan Evren'in unutulmasını istediği döneme ait sözleri saymakla bitmez. Anayasanın halen yürürlükte **bulunan** ve yakın **tarihimizin** üzerinden bir **buldozer** gibi **geçmiş olan** cuntayı azat eden geçici 15. maddesi değiştirilip, darbeciler paşa paşa yargılanana kadar bu demeçleri hatırlatmak lazım. **Hiç unutmamak lazım.** Sanırım bu konuda önümüzdeki ay bir soru cevap daha yapmalıyız.